MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF

Seduta tat-18 ta' Gunju, 2010

Citazzjoni Numru. 695/2008

Emanuel *sive* Eman **BECK**

vs

Maria Rita *sive* Marita **BECK**

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Maħluf imressaq fil-11 ta' Lulju, 2008, li bih u għar-raġunijiet hemm imsemmija, l-attur talab li din il-Qorti (a) tordna lill-imħarrka biex, fiż-żmien qasir u perentorju li

jogħġobha tiffissalha, toħroġ mid-dar taż-żwieġ bl-isem ta' "*Edelweiss*", f'numru 54, Triq Carini, Santa Venara, liema post qiegħda żżomm b'sempliċi tolleranza u bla titolu li jiswa fil-liġi;

Rat in-Nota ta' Astensjoni tal-15 ta' Lulju, 2008, tal-onorevoli mħallef li quddiemu tressaq ir-Rikors Maħluf;

Rat id-degriet tagħha tat-28 ta' Lulju, 2008, li bih qiegħdet il-kawża għas-smigħ;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa mill-imħarrka fid-29 ta' Ottubru, 2008, li biha laqgħet għall-azzjoni attriċi billi qalet li hija qiegħda toqgħod fl-imsemmi post flimkien ma' wliedha bis-saħħa ta' degriet mogħti mill-Qorti kompetenti bis-saħħa tal-artikolu 37(1) tal-Kodiċi Ċivili, u dan *pendente lite* u tali degriet jista' jinbidel jew jitħassar biss mill-istess Qorti li tatu, kif irid l-artikolu 37(7) tal-istess Kodiċi. Hija tiċħad li qiegħda tgħix fl-imsemmi post mingħajr titolu;

Semgħet ix-xhieda mressqa mill-partijiet;

Rat id-degriet tagħha tal-10 ta' Marzu, 2009[1], li bih tat żmien lill-partijiet biex iressqu s-sottomissjonijiet tagħhom tal-għeluq permezz ta' Noti;

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-attur fil-21 ta' April, 2009[2];

Rat in-Nota ta' Sottomissjonijiet imressqa mill-imħarrka fl-14 ta' Mejju, 2009[3], bi tweġiba għal dik tal-attur;

Semgħet id-dikjarazzjoni tal-avukat tal-imħarrka waqt is-smigħ;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

---

[1] Paġ. 77 tal-proċess
[2] Paġġ. 78 – 81 tal-proċess
[3] Paġġ. 85 – 7 tal-proċess

Rat id-degriet tagħha tal-20 ta' Mejju, 2009, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza;

Ikkunsidrat:

Illi din hija kawża għal żgumbrament minn dar taż-żwieġ. L-attur irid li l-imħarrka martu tinħareġ mid-dar li fiha kienu jgħixu flimkien matul iż-żwieġ tagħhom, għaliex jgħid li hija m'għandha l-ebda jedd biex tibqa' toqgħod f'dak il-post li kien tiegħu b'wirt;

Illi għal din it-talba, l-imħarrka laqgħet billi qalet li hi (flimkien ma' wlied il-partijiet) qiegħda tgħix fid-dar bħala r-residenza tagħha bis-saħħa ta' degriet mogħti mill-Qorti Ċivili, Sezzjoni tal-Familja, wara li ngħata ordni biex l-attur joħroġ mill-istess dar minħabba inċident li kien seħħ lejn l-aħħar ta' Mejju tal-2007. Hija żżid tgħid li degriet bħal dak jista' jitħassar biss mill-istess Qorti li tatu. Hija tgħid li mhux minnu li m'għandha l-ebda titolu għad-dar;

Illi mill-<u>fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża</u>, jirriżulta li l-attur huwa s-sid waħdien tad-dar bl-isem ta' "*Edelweiss*", f'numru 54, Triq Carini, Santa Venera. Huwa kien wiret l-imsemmi post flimkien ma' ġid ieħor, flimkien ma' oħtu, mingħand nanntu[4]. B'kuntratt ta' qasma tal-ġid mirut li sar f'Lulju tal-1990, id-dar messet lill-attur. L-attur u l-imħarrka żżewġu f'Lulju tal-1993, u miż-żwieġ twieldu żewġt itfal – il-kbira, Claudia, twieldet fl-1994, u ż-żgħir, Kenneth, twieled fl-1997;

Illi ż-żwieġ iltaqa' mal-maltemp u l-partijiet tlewmu u kien hemm episodji ta' inċidenti rapportati wkoll lill-Pulizija. F'Mejju tal-2007, l-imħarrka fetħet kawża għall-firda personali. Jumejn wara nqala' inċident vjolenti u l-partijiet ressqu talbiet b'rikorsi separati quddiem il-Qorti kompetenti[5], fost l-oħrajn, biex dik il-Qorti tqis jekk hux għaqli li tordna lil xi parti biex toħroġ mid-dar. B'degriet

[4] Xhieda tal-attur 3.12.2008, f'paġ. 42 tal-proċess
[5] Dok "A", f'paġġ. 12 sa 25 tal-proċess

mogħti fit-13 ta' Lulju, 2007, dik il-Qorti tat degriet[6] li bih ordnat li l-imħarrka u wliedha (li tagħhom ingħatat ukoll il-kura u l-kustodja *pendente lite*) jgħixu fid-dar taż-żwieġ u li l-attur joħroġ mill-istess;
Illi l-attur qagħad għad-degriet u ħareġ mid-dar u mar jgħix ġo appartament ta' missieru li jinsab ukoll f'Santa Venera. Fil-11 ta' Lulju, 2008, l-attur fetaħ din il-kawża;

Illi l-konsiderazzjonijiet ta' dritt li jinstiltu mill-azzjoni attriċi jduru l-aktar mal-istħarriġ tan-natura tad-degriet li bis-saħħa tiegħu l-imħarrka qiegħda tokkupa d-dar mertu tal-kawża. Dan l-istħarriġ huwa ta' siwi ewlieni kemm għaliex din il-kawża tmiss kwestjoni ta' kompetenza, u kif ukoll għaliex huwa meħtieġ biex wieħed jagħraf il-jedd li bih l-attur jippretendi li jieħu l-post lura f'idejh;

Illi ma hemm l-ebda kontestazzjoni dwar il-mod u t-titolu li d-dar ġiet f'idejn l-attur. Ma hemm l-ebda dubju li huwa s-sid waħdien tal-imsemmija dar u li dak it-titolu kien tiegħu sa minn qabel ma żżewweġ lill-imħarrka. Id-dar hija ġid parafernali tal-attur. L-imħarrka wkoll tistqarr dan il-fatt[7] u ttenni l-fehma tagħha wkoll fin-Nota ta' Sottomissjonijiet tagħha[8];

Illi, madankollu, il-ħolqien tar-rabta taż-żwieġ u l-għażla ħielsa tal-partijiet li jagħmlu dik id-dar id-dar taż-żwieġ, nisslu tabilfors qagħda li laqtet ukoll lill-istess dar u t-titolu għaliha. Għalkemm ma sar l-ebda trasferiment formali tat-titolu jew ta' xi biċċa minnu fuq dik id-dar, bis-saħħa tal-liġi, l-istat ta' dik id-dar bħala d-dar taż-żwieġ mar lil hinn mir-rieda waħdanija ta' sidha, hu min hu[9]. Iż-żwieġ welled xirka (*foedus matrimonialis*) li s-somma ta' jeddijiet u responsabbiltajiet tagħha jisbqu s-somma tal-jeddijiet u responsabbiltajiet individwali taż-żewġ persuni li daħlu għaliha. Jista' jkun li llum dawn il-valuri m'għadhom ifissru ftit li xejn għall-attur, minħabba t-tilwim, il-proċess tal-firda li għaddejjin minnu l-partijiet fil-kawża u ċirkostanzi oħrajn li ġraw waqt iż-żwieġ. Iżda dawk l-effetti – li jinħolqu bir-

[6] Paġ. 17 tal-proċess
[7] Xhieda tagħha 20.5.2008, f'paġ. 73 tal-proċess
[8] § 4 f'paġ. 86 tal-proċess
[9] Ara, f'dan ir-rigward, l-artt. 3A u 6A tal-Kap 16

rieda taż-żewġ partijiet – ma jintemmux bir-rieda biss ta' waħda minnhom;

Illi għal dak li jirrigwarda **s-setgħa ta' din il-Qorti li tqis it-talba**, jrid jingħad li l-attur espressament isejjes l-azzjoni tiegħu fuq tliet raġunijiet. Huwa jgħid li t-talba tiegħu għat-tneħħija ta' martu mid-dar taż-żwieġ hija tajba għaliex (i) waqgħet il-bażi tad-degriet li bis-saħħa tiegħu hu nħareġ minn dik id-dar; (ii) għaliex id-degriet m'huwiex sentenza u ma joħloqx ġudikat; u (iii) għaliex id-dar hija ġid parafernali tiegħu u l-fatt li kienet id-dar taż-żwieġ m'għandux iservi biex iżommu milli jista' jwettaq il-jeddijiet tiegħu bħala s-sid assolut tal-istess dar;

Illi safejn l-attur irid li din il-Qorti ssib li d-degriet *pendente lite* tat-13 ta' Lulju, 2007, m'għadux jiswa, dak il-ħsieb tiegħu ma jistax jitwettaq minn din il-Qorti. Għalkemm din il-Qorti tgawdi mill-kompetenza ġenerali dwar kawżi ċivili, hija mogħtija biss kompetenza residwali fejn il-kwestjoni taqa' taħt il-kompetenzi tas-Sezzjoni tal-Familja jew tas-Sezzjoni ta' Ġurisdizzjoni Volontarja[10]. Il-kwestjoni ta' ordni li tagħti lil xi parti fiż-żwieġ il-jedd li tibqa' tgħix fid-dar taż-żwieġ bl-esklużjoni tal-parti l-oħra (imqar jekk dak l-ordni jkun wieħed *pendente lite*) hija waħda li, b'rieda tal-liġi, taqa' fil-kompetenza tal-Qorti Ċivili (Sezzjoni tal-Familja)[11];

Illi huwa stabilit li jeżistu tliet suriet ta' degrieti – dawk li huma definittivi, dawk li huma interlokutorji u dawk li la jaqgħu taħt l-ewwel u lanqas taħt it-tieni kategorija[12]. Jidher li d-degriet mogħti mill-Qorti fit-13 ta' Lulju, 2007, ma kienx wieħed definittiv, għaliex ma temmx xi kwestjoni kontenzjuża ("*terminat negotium de quo agitur*"), imma kien wieħed interlokutorju ("*non terminat negotium principale, sed aliam post se expectat sententiam*") għaliex kien wieħed *pendente lite* u, minbarra li dak id-degriet innifsu seta' fuq talba ta' xi parti, jinbidel jew jitħassar[13], kien mistenni wkoll li, warajh, isir xi

[10] Ara Reg. 6 tal-Ordni dwar it-Twaqqif ta' Sezzjonijiet ta' l-Qrati Ċivili, 2004
[11] Ara Reg 4(a) *ibid*
[12] App. Ċiv. **10.8.1953** fl-atti tar-Rikors fl-ismijiet ***Baldacchino vs Bellizzi*** (Kollez. Vol: **XXXVII.i.519**)
[13] Art. 37(7) tal-Kap 16

pronunzjament ġudizzjarju definittiv fi ħdan dik l-istess proċedura[14]. Dan ifisser li lill-attur ingħata rimedju li jista' u jmissu jieħu quddiem l-istess Qorti li tat dak id-degriet u mhux quddiem din il-Qorti;

Illi, b'żieda ma' dan, jekk wieħed jifli sewwa r-Rikors Maħluf tal-attur (kemm fil-parti tal-premessi u wisq aktar fit-talba) mkien ma jsib imqar l-iċken riferenza għad-degriet minnu impunjat. Dan iġib li l-Qorti trid tqis u taqta' l-kawża biss fuq it-talba kif imressqa u fuq il-premessi li jsejsu 'l dik it-talba;

Illi, madankollu, safejn l-azzjoni attriċi hija maħsuba li tordna t-tneħħija tal-imħarrka mid-dar tal-attur fuq il-bażi li hija qiegħda tokkupa dik id-dar mingħajr l-ebda jedd jew titolu li jiswa fil-liġi, din il-Qorti (u mhux il-Qorti Ċivili Sezzjoni tal-Familja) għandha s-setgħa li tisma' u tqis talba bħal dik. Dan jingħad għaliex talba formulata f'dawk il-parametri (ukoll jekk waħda magħmula bejn żewġ partijiet miżżewġin lil xulxin) toħroġ 'il barra mill-kompetenza stretta tal-Qorti Ċivili Sezzjoni tal-Familja[15];

Illi għalhekk, il-Qorti sejra tqis u tistħarreġ it-talba tal-attur biss safejn dan jallega li martu l-imħarrka qiegħda żżomm id-dar bla ebda jedd;

Illi għal dak li jirrigwarda **l-kwestjoni tat-titolu għad-dar**, wieħed jagħmel sewwa jagħraf bejn il-jedd fil-ħaġa nnifisha u l-jedd tat-tgawdija tagħha. Kif ingħad aktar qabel, lanqas l-imħarrka ma tlum il-fatt li l-attur żewġha huwa s-sid tad-dar fejn qiegħda tgħix. Madankollu, l-imħarrka tiċħad li hija tinsab iżżomm id-dar mingħajr titolu, kif jallega l-attur. Il-Qorti tqis li l-imħarrka qiegħda tgħid sewwa;

Illi l-imħarrka tħalliet tibqa' tgħix fid-dar taż-żwieġ bis-saħħa ta' degriet li ngħata wara li l-Qorti li tatu wiżnet iċ-ċirkostanzi li tressqu quddiemha u wara li semgħet x'kellhom jgħidulha l-partijiet. Dak id-degriet huwa wieħed

[14] Ara P.A. **20.4.1989** fil-kawża fl-ismijiet ***Grech vs Grech*** (Kollez. Vol: **LXXIII.iii.785**)
[15] Ara, per eżempju, App. Inf. **10.7.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Michael Caruana vs Emanuel Micallef***

interim u jiddependi fuq il-kawża tal-firda personali li hija miexja quddiem il-Qorti li tat l-istess degriet. Dak id-degriet ma jneħħi l-ebda jedd patrimonjali tal-attur fuq ħwejġu, imma jirregola biss il-mod kif dak il-ġid jintuża (bit-tgawdija tiegħu) u minn min. Fil-fehma tal-Qorti, l-imsemmi degriet ifittex biss li jirregola (x'aktarx għal żmien limitat) x'użu jsir minn ħaġa u dan fid-dawl ta' ħtieġa rilevanti u għan leġittimu dwar għixien xieraq għal persuni rigward akkomodazzjoni tagħhom u b'ħarsien għal saħħithom u 'l bogħod mill-periklu tal-vjolenza taħt saqaf darhom;

Illi fuq kollox, b'rieda tal-liġi nnifisha[16], dak id-degriet jagħti titolu eżekutiv bħalma jagħtu d-degrieti msemmijin fl-artikolu 253(a) tal-Kodiċi tal-Organiżżazzjoni u Proċedura Ċivili. Dan ifisser, għalhekk, li sakemm l-istess degriet jibqa' ma jinbidilx jew sakemm ma jitħassarx, l-imħarrka tgawdi tassew minn titolu fuq id-dar in kwestjoni u li dak it-titolu tista' teżegwih bħalma jkun eżegwit kull titolu eżekuttiv ieħor[17];

Illi l-attur jisħaq ħafna fuq il-fatt li d-degriet in kwestjoni huwa "sempliċi digriet '*ad interim*'" u għalhekk ma jorbotx idejn din il-Qorti lanqas biex "tikkonċedi omaġġ lill-Onorabbli Qorti tal-Familja". Il-Qorti ssib li din l-istedina tal-attur tinjora ċerti aspetti fundamentali. Fl-ewwel lok, din il-Qorti diġa' fissret il-fehma tagħha li m'hijiex fis-setgħa tagħha li tiddelibera u tqis jekk kemm-il darba r-raġunijiet li wasslu lill-Qorti Ċivili Sezzjoni tal-Familja biex tagħti d-degriet tagħha kinux jiswew jew għadhomx jiswew. Anqas u anqas ma għandha s-setgħa li tħassar hi dak id-degriet. Fit-tieni lok, minkejja li d-degriet huwa wieħed interlokutorju u *pendente lite*, jagħti titolu li jibqa' jgħodd sakemm l-istess digriet ma jitwaqqax jew sakemm ma jitħassarx. Fit-tielet lok, l-effetti ta' degriet bħal dak ma jolqtux biss lil min ibbenefika mill-provvediment, iżda wkoll minn min kien marbut li jħarsu;

---

[16] Art. 37(4) tal-Kap 16

[17] Ara, per eżempju, Maġ. (Għ) Sup AE **3.12.2007** fil-kawża fl-ismijiet ***Francis Schembri vs Anġolina Schembri et*** (konfermata f'dan ir-rigward mill-Qorti tal-Appell fl-**10.11.2008**)

Illi l-azzjoni attriċi tinbena fuq it-tneħħija tal-imħarrka mill-post għaliex m'għandha l-ebda titolu għalih. Fis-sewwa, l-attur jgħid li l-imħarrka qiegħda żżomm id-dar tiegħu b'mera tolleranza. Ġeneralment, meta jingħad li persuna jmissha tinħareġ minn post għaliex tkun qiegħda żżommu mingħajr jedd jew titolu, wieħed jifhem li tali okkupazzjoni, **sa mill-bidu nett tagħha**, ma kinitx konsentita, jew għaliex tkun twettqet mingħajr ir-rieda ta' sid il-post li jkun, jew għaliex tkun ittieħdet b'mod abbużiv jew bi vjolenza jew arbitrarjament, jew bil-moħbi tas-sid, liema illegalita' tkun issoktat sal-waqt li tinbeda l-kawża. F'każ bħal dan, is-setgħa tal-qorti biex tisma' kawża bħal din tieqaf malli jirriżulta li l-imħarrek kellu tassew xi titolu fuqhiex iserraħ il-każ tiegħu[18]. Iżda l-prinċipji hawn fuq imsemmija kellhom jinftehmu f'sens limitat. Jiġifieri, l-qorti hija msejħa li tistħarreġ u tistabilixxi l-eżistenza ta' titolu tal-parti mħarrka **fil-konfront tal-parti attriċi** li trid tiżgumbraha. Ma huwiex biżżejjed, allura, li l-parti mħarrka tipprova li qegħda żżomm fond bis-saħħa ta' xi relazzjoni ġuridika leġittima, hi x'inhi fil-konfront ta' xiħadd, hu min hu: il-parti mħarrka trid tipprova l-eżistenza ta' relazzjoni ġuridika li tagħtiha titolu fil-konfront tal-parti attriċi[19];

Illi fejn attur jitlob it-tneħħija tal-parti mħarrka minn post fuq il-bażi li din tkun qegħda iżżomm dak il-post bla ebda titolu, jaqa' fuq l-attur il-piż li jipprova dak li jallega. Dan ifisser li, f'kawża mibnija fuq il-kawżali tan-nuqqas ta' titolu, r-regola hija xorta waħda li l-piż jaqa' fuq min qiegħed jallega n-nuqqas ta' titolu skond ir-regola ġenerali tal-proċedura[20]. Iżda mbagħad hemm xi fatturi li jistgħu jxaqilbu dak il-piż[21]. Tqum ukoll il-kwestjoni dwar jekk l-attur jistax ikun mistenni li jipprova fatt negattiv jew non-fatt, u dan skond ir-regola "*negativa non sunt probanda*";

Illi fil-każ li l-Qorti llum għandha quddiemha, ħareġ li l-imħarrka tistrieħ fuq is-saħħa tad-degriet mogħti fit-13 ta'

---

[18] App. Inf. **2.8.1994** fil-kawża fl-ismijiet ***Lawrence Grima et vs Emanuel Frendo*** (mhix pubblikata)
[19] App. Ċiv. **30.3.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Żammit vs Galea et noe*** (Kollez. Vol: **LXXXV.ii.171**)
[20] Art. 562 tal-Kap 12
[21] App. Inf. **27.6.1953** fil-kawża fl-ismijiet ***Żammit vs Ħili*** (Kollez. Vol: **XXXVII.i.577**)

Lulju, 2007, u l-effetti legali li dak id-degriet ġab miegħu. L-effetti legali ta' degriet bħal dak huma l-ħolqien ta' rapport ġuridiku bejn il-parti li tingħata l-jedd li tibqa' tgħix fid-dar taż-żwieġ u l-parti l-oħra fiż-żwieġ li tingħata l-ordni li titlaq 'il barra. Minbarra dan, sakemm ma jkunx hemm tħassir tad-degriet, il-parti li titħalla tibqa' tgħix fid-dar taż-żwieġ jingħatalha jedd li jista' jixxebbah mal-jedd (reali) ta' abitazzjoni[22]; jedd li jitgawda fil-limiti stretti tal-kundizzjonijiet li jkunu magħmulin fid-degriet li jkun, ukoll jekk dan ikun wieħed *ad interim*. Din il-Qorti tislet tagħlim ġurisprudenzjali dwar l-assenjazzjoni tad-dar taż-żwieġ li juri sewwa (għalkemm f'ċirkostanzi mhux għal kollox l-istess bħal dak li għandha quddiemha llum) dawn l-effetti. Kemm hu hekk jingħad li "*L'assegnazione della casa familiare ad uno dei coniugi, cui l'immobile non appartenga in via esclusiva, instaura un vicolo (opponibile anche ai terzi) che oggettivamente comporta una decurtazione del valore della proprieta`, totalitaria o parziaria, di cui e` titolare l'altro coniuge, il quale da quel vincolo rimane astretto, come i suoi aventi causa, fino a quando il provvedimento non venga eventualmente modificato*"[23];

Illi dan kollu jwassal lill-Qorti għall-fehma li l-imħarrka tista' tassew tgħid li, fil-qagħda attwali, hija tgawdi jedd fuq id-dar taż-żwieġ li hija tista' topponi kontra żewġha l-attur minkejja l-jeddijiet patrimonjali tiegħu (mhux kontestati) fuq dik l-istess dar. Dan huwa, fuq kollox, jedd li jmieri l-pretensjoni tal-attur li martu qiegħda żżomm dik id-dar mingħajr titolu;

Illi, fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, il-Qorti sejra ssib li l-eċċezzjonijiet tal-imħarrka huma mistħoqqa u li t-talba attriċi ma tistax tintlaqa';

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi:

Tiċħad it-talba attriċi billi m'hijiex mistħoqqa fil-fatt u fid-dritt, **bl-ispejjeż kontra l-attur**.

---

[22] Art. 393 tal-Kap 16
[23] Cass. Civ. **15.10.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Bertoni c. Moroni*** (Nru. 20319)

Moqrija

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------